

Fädernas döttrar

– Socioekonomisk representation på Elsa

Brändströms flickskola i Linköping, 1895 - 1920

Jennifer Borgenhard & Frida Åkesson

Handledare: Lars Kvarnström

Innehåll

Inledning.....	3
Syfte och frågeställningar.....	4
Avgränsningar	4
Disposition.....	4
Metod	5
Val av metod	5
Definition och kodning.....	6
Källmaterial	6
Urval.....	7
Metod- och källkritik.....	7
Forskningsläge.....	8
Bakgrund	10
Samhälle och klass i Sverige	10
Flickskoleverksamheten i Sverige	12
Linköpings elementarläroverk för flickor.....	13
Resultat.....	16
Undersökningsomfång.....	16
Socioekonomisk grupp 1	18
Socioekonomisk grupp 2	19
Socioekonomisk grupp 3	20
Utvecklingen i procentuell jämförelse.....	21
Diskussion	23
Sammanfattning.....	25
Referenser.....	26

Inledning

"Det är angeläget att observera, att skolvgifterna relativt sett var mycket höga - avgiften för ett enda barn uppgick i flertalet familjer till högre belopp än hela inkomstskatten och torde för en ämbetsman i mellanställning ha utgjort omkring 5 % av årsinkomsten."¹

I citatet ovan belyser Gunnar Richardson ett av problemen i det sena 1800-talets flickskolpolitik, nämligen kostnaden utbildningen medförde för elever samt deras familjer.² I dagens svenska samhälle är det en självklarhet att alla barn, flickor som pojkar, ska ha rätt till en kostnadsfri utbildning. Genom att blicka tillbaka cirka hundra år, blir det dock tydligt hur mycket nu- och dåtidens syn på utbildningsmöjlighet skiljer sig åt.

I takt med att industrialiseringen gjorde sitt intåg i Sverige, trädde även stadgan in om en folkskola. Den skolan som skulle bli en skola för både flickor och pojkar, blev mer en skola för arbetarklassens barn. Detta på grund av att föräldrar i högre klasser kritiserade folkskolans bristfälliga undervisning och därför sände sina döttrar till flickskola. Intresset hos samhällets högre klasser för en mer adekvat utbildning ledde till att flickskolorna i Sverige under 1800-talet började expandera.³ Samtidigt ökade antalet ogifta kvinnor från de högre klasserna i samhället vilket innebar att de stod utan någon god försörjningsgrund. Under 1800-talet öppnades visserligen fler dörrar på arbetsmarknaden för kvinnor, men de behövde utbildning. Detta kunde då ses som ett legitimt argument för flickskolornas expansion.⁴

För att återkoppla till det inledande citatet är det märkbart att flickskolan som utvecklades inte inkludera alla samhällsklasser. Detta kan därför utgöra ett intressant område att bedriva forskning på. Drivkraften för uppsatsarbetet grundar sig i att undersöka vilka klasser som faktiskt representerades i utbildning för flickor. För att inte studien ska bli för voluminös avgränsas undersökningen genom att endast undersöka Elsa Brändströms flickskola i Linköping. Förutom den geografiska begränsningen utgår studien även ifrån en tidsram och gör därför fyra nedslag mellan år 1895 - 1920 som sedan kommer analyseras och undersökas. Avgränsningarna görs för att hålla ihop undersökningen på ett tillfredställande vis och behålla fokus på det som är relevant.

¹ Richardson, Gunnar. *Kulturkamp och klasskamp - Ideologiska och sociala motsättningar i svensk skol- och kulturpolitik under 1880-talet*. s.225.

² Ibid. s.225.

³ Schånberg, Ingela. De dubbla budskapen – Kvinnors utbildning och bildning i Sverige under 1800- och 1900-talen. s.46–47.

⁴ Ibid. s.34–36.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka vilka socioekonomiska tillhörigheter de elever som studerade på Linköpings elementarläroverk för flickor hade. Ambitionen med uppsatsen är att kunna få en tydligare bild av elevernas sociala bakgrund, utifrån olika teorier och tankar som framkommit från tidigare forskning. Undersökningen syftar dessutom till att granska klassrepresentationens förändring på Linköpings elementarläroverk för flickor under tidsperioden 1895–1920. De frågeställningar som studien baseras på är:

1. Vilka klasser fanns representerade på Linköpings flickskola?
 - a. Fanns det några sociala bakgrunder som uteslöts?
2. Hur förändrades klassrepresentationen över tid på Elsa Brändströmsskolan?

Avgränsningar

En undersökning kring flickskolor rent generellt i Sverige skulle innebära ett alldeles för stort omfång. Därför avgränsas studien geografiskt till endast Linköpings elementarläroverk för flickor. Tillgången till källmaterialet blir på så sätt även lättåtkomlig då allt relevant material finns i Linköpings Stadsarkiv. En ytterligare avgränsning som görs i studien är valet av årsspann, 1895 – 1920. De år som studeras är därmed 1895, 1900, 1905, 1910, 1915 samt 1920. Detta motiveras dels för att materialet var tunt då yrkesbeteckningarna var få ju äldre elevmatriklarna blev och dels då den äldre handstilen gjorde det svårt att utläsa målsmans arbete. Slutligen utesluter studien vissa bortfall som uppkommit i forskningsarbetet. De grupper som utesluts är, fru, herr, fröken och inget yrke. Dessa beteckningar har valts bort i undersökningen på grund av att de inte går att klassificera.

Disposition

Undersökningen grundar sig i fem huvuddelar, metod, forskningsläge, bakgrund, resultat samt diskussion. Inledningsvis redovisar metoden de tillvägagångssätt som tillämpats i studien, därefter ges en bild av tidigare forskning för att motivera uppsatsområdet. Detta följs upp med en bakgrund för att kunna sätta in det kommande resultatet i en kontext. Uppsatsen avslutas med en diskussion kring frågeställningarna, där slutsatser dras med hjälp av bakgrund och resultat.

Metod

I denna del av uppsatsen kommer val av metod motiveras, källmaterial och urval redogöras samt en kritisk granskning av metoden redovisas.

Val av metod

Undersökning grundar sig främst i en empirisk induktiv metod, då granskning och analys av historiska källor samt vetenskapliga texter, kopplade till området, har gjorts. Florén beskriver denna metod som något typiskt för historisk kunskapssökande.⁵ Studien är även kopplat till rationalistiskt tänkande eftersom undersökningen ger utrymme för egna tolkningar. Detta framställer Florén som relativt vanligt inom den historiska forskningen, då han menar att det är svårt att särskilja induktiva och deduktiva metoder.⁶ De egna tolkningarna i undersökningen kommer grunda sig i sammankopplingen mellan utvalda elevmatriklar och forskning rörande flickskola och klassamhället.

I denna undersökning kommer både en kvalitativ och en kvantitativ metod nyttjas. Den kvalitativa metoden, gestaltad som den tolkande metoden, används när resultat samlats från tidigare forskning. För att anknyta studien till relevant information har forskares verk och resultat lästs, samt tolkats. Metoden inkluderar även en kvantitativ del som är genomgående i undersökningen. Den kvantitativa metoden kan förklaras på så vis att uppgifter sammanställs. Därefter sammanfattas dem för att med hjälp av tabeller få fram information i form av statistik. Florén upplyser om att de flesta undersökningar har både kvalitativa och kvantitativa inslag.⁷ Det är alltså sällan meningsfullt att ägna tid och kraft åt en metod av sin utredning i dessa termer.

I denna undersökning används tabeller för att på ett enklare och tydligare sätt visa resultatet. De handskrivna elevmatriklarna kommer ligga till grund för den statistiska metoden, då tanken är att lyfta fram fädernas yrke för att kunna anknyta till klasstillhörigheten. Genom kvalitativa observationer genomförs därför en kvantitativ analys med hjälp av att koda och klassificera källmaterialet. Florén menar att forskare i vissa fall behöver dela upp materialet i olika kategorier och kunna argumentera för uppdelningen i relation till sin frågeställning.⁸

⁵ Florén, Anders. *Historiska undersökningar – Grunder i historik, metod och framställningssätt*. s.49.

⁶ Ibid. s.49.

⁷ Ibid. s.56.

⁸ Ibid. s.50–51.

Definition och kodning

För att kunna kategorisera fädernas yrken och därmed dela in i samhällsklasser, har vi valt att utgå från Statistiska centralbyråns (SCB) modell rörande socioekonomisk indelning (SEI).⁹

De yrken som ingår i studiens undersökning har tillämpats på denna prototyp. I ett dokument har SCB sammanställt en lista på yrken och kodat dessa till deras socioekonomiska indelning.¹⁰ Den kodning som gjorts i undersökningen har exempelvis sett ut som följande. Ett yrke har jämfört med SCB:s lista på yrken för att kunna sättas in i en av grupperna nedan. Exempelvis var direktör ett av yrkena, som enligt SCB då skulle gå under koden 57. Detta innebär att yrket tillhörde kategorin ”54–60 Högre tjänstemän” och alltså ingick i gruppen ”Tjänstemän”.

SCB har slagit samman sin fullständiga socioekonomiska indelning och kodar yrkena i den förkortningen på detta sätt¹¹:

Arbetare:

11–12 Ej facklärd arbetare

21–22 Facklärd arbetare

Tjänstemän:

33–36 Lägre tjänstemän

44–46 Tjänstemän på mellannivå

54–60 Högre tjänstemän (inkl. Fria yrkesutövare med akademikeryrken)

Företagare:

76–87 Företagare (exkl. Fria yrkesutövare med akademikeryrken)

Källmaterial

Som tidigare nämnt besvaras studiens frågeställningar och syfte genom att elevmatriklar studerats och jämförts med tidigare forskning. Det material som valts ut är från Elsa Brändströms flickskola och finns i Linköpings stadsarkiv. Dessa redovisar inskrivningar samt anmälningar för alla

⁹ Fastbom, Lennart. Statistiska Centralbyrån.

https://www.scb.se/statistik/publikationer/OV9999_1982A01_BR_X11%C3%96P8204.pdf

¹⁰ Fastbom, Lennart. Statistiska Centralbyrån, SEI, yrkesförteckning version MIS 1982:4 (xls).

<https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/socioekonomisk-indelning-sei/>.

¹¹ Fastbom, Lennart. Statistiska Centralbyrån. s. 9.

https://www.scb.se/statistik/publikationer/OV9999_1982A01_BR_X11%C3%96P8204.pdf

terminer. Källorna är protokoll som redogör var flickorna kom ifrån, när de var födda, gift eller ogift och deras målsmans yrkestillhörighet. Matriklarna innehöll även ett kommentarsfält där övrig information eventuellt skrevs ned.

Urval

Vid första anblick av elevmatriklarna, syntes en tydlig markant minskning av information rörande elevernas målsmans yrke under år 1895. Dessutom var handstilen ofta svårläst. Däremot var materialet mer innehållsrikt samt kompakt in på 1900-talets början och framåt. I några fall stod inte fäderna med i matriklarna, och oftast angavs ej motiv till detta i kommentarsfältet.

Metod- och källkritik

Ett problem med metoden har varit att elevmatriklarna ibland kunde skifta mellan olika redogörelseböcker när det gällde inskrivning av eleverna. Svårigheten var att vissa elever skrevs ned två gånger, fast i olika matriklar. Detta innebar en extra börda vid kontrollering av information rörande eleverna. Dessutom går det inte, med säkerhet, fastställa att alla elever som studerade på Elsa Brändströms flickskola stod med i matriklar och inskrivningsböcker. Redogörelseböckerna är dessutom handskrivna, vilket kan medföra tolkningssvårigheter beroende på handstil. Dessa källor är svåra att kritisera då eleverna skrevs ned omgående samt att det endast innehöll ren fakta som inte gick att vinkla. Däremot framgår det ej varken vem som har noterat, eller när exakt nedskrivningarna gjorts. Gällande kodningen var en möjlig svårighet att källmaterialet inte tar upp yrket hos alla målsmän, vilket innebär att målsman tolkades som arbetslös.

Forskningsläge

Christina Florin och Ulla Johansson beskriver i sin undersökning, *Där de härliga lagrarna gro...*, hur läroverkskulturen påverkades av den sociala bakgrunden. De lyfter alltså fram orättvisor i den högre utbildningsvärlden för pojkar i relation till samhällets maktfördelning och beskriver hur djupare kunskap exkluderade de lägre samhällsklasserna. Florin och Johansson problematiserar inte bara kring kön, utan de diskuterar även klassrelaterade mönster i den kulturella samhällsproduktionen. Detta belyser examensväsendet på ett övergripande plan, som ett upprätthållande av en rådande samhällsordning.¹²

Eftersom undersökningen syftar till att knyta samman klassamhället och utbildning är det då ytterst relevant att behandla Gunnar Richardsons forskning i sin studie *kulturkamp och klasskamp*. Han fokuserar framför allt på tiden 1880-talet. Han diskuterar kring att social hänsyn bestämde den officiella synen på undervisningen. Hos flickskolorna belyser han en inledande frigörelse, men ingen gedigen eller avsiktlig strävan att konkret förändra kvinnans framställning.¹³ I sin bok *Svensk utbildningshistoria – Skola och samhälle förr och nu* beskriver Gunnar Richardson kortfattat hur utbildningsmöjligheter för flickor utvecklades under 1800-talet. Dessutom lyfter han statens och de borgerliga föräldrarnas påverkan när det kom till utökandet av flickskolor i Sverige efter mitten av 1800-talet. Richardson pekar även ut anledningar till varför antalet studerande flickor var såpass lågt. I hans bok ringar Richardson in flickutbildningen och dess utveckling i helhet.¹⁴ Dock kan hans undersökning legitimera denna uppsats eftersom den ej belyser vilka flickor, med fokus på social bakgrund, som fick ta del av den högre utbildningsmöjligheten.

För att få fram fakta kring Elsa Brändströms flickskola, har boken *Linköping idag och i det förgångna* använts. Den tar bland annat upp när skolan grundades, hur länge den bedrevs samt skolans utvecklingsgång.¹⁵ Eftersom detta är den enda text som behandlar flickskolan i Linköping är det tydligt att det finns ett behov av ett bredare faktaunderlag, berörande skolan.

Sophia Lindström har i ett examensarbete på Högskolan Dalarna behandlat sociala bakgrunder hos flickorna på Elementarläroverket i Falun under perioden 1875–1948. I sin uppsats delar Lindström in flickorna i tre olika sociala kategorier utifrån fädernas yrke. Grupp

¹² Florin, Christina & Johansson, Ulla. "Där de härliga lagrarna gro..." - Kultur, klass och kön i det svenska läroverket 1850–1914.

¹³ Richardson, Gunnar. *Kulturkamp och klasskamp - Ideologiska och sociala motsättningar i svensk skol- och kulturpolitik under 1880-talet*.

¹⁴ Richardson, Gunnar. *Svensk utbildningshistoria – Skola och samhälle förr och nu*.

¹⁵ *Linköping idag och i det förgångna*. AB östgöta Correspondenten.

ett inkluderar högre tjänstemän som bland annat rektor, häradshövding och disponent. Till grupp två hör lägre tjänstemän, tjänstemän på mellannivå samt företagare, vilket innefattar yrken som exempelvis handelsmän, patroner samt fabrikkör. Slutligen räknas yrken som målare och lokomotivförare med flera in i grupp tre. Den sistnämnda gruppen baserar Lindström på ej facklärda arbetare samt facklärda arbetare.¹⁶ Vår studie har inspirerats av Lindströms undersökning, men istället för Faluns flickskola, riktas den in på Linköpings flickskola.

¹⁶ Lindström, Sophia. *Flickorna på Valhalla – En studie av social rekrytering rörande eleverna vid Elementarläroverket för flickor i Falun under perioden 1875–1948.*

Bakgrund

Det svenska skolväsendet består idag av förskola, grundskola, gymnasieskola samt folkhögskola, universitet eller högskola. Grundskolan, med sin nio-årig studietid, är dock den enda obligatoriska utbildningen. Därmed spelar den sociala bakgrunden mindre roll i dagens skola när det gäller utbildningsmöjligheter. Alla får en chans att välja inriktning i sina studier och dessutom att studera på en högre nivå för att få en yrkestitel. Skolväsendet såg dock inte likadant ut förr.

Samhälle och klass i Sverige

I mitten av 1800-talet skedde stora förändringar, den svenska befolkningens mängd ökade markant från 4,2 till 7,8 miljoner och allt fler flyttade in till städerna. Dessutom började ekonomin för bönderna att svacka på grund av missväxt. Detta ledde till att många började utvandra till USA.¹⁷ I och med att ett industrisamhälle hade börjat växa fram kom även nya termer för den sociala tillhörigheten att spira. Istället för stånd delades samhället in i klasser. Varje individs samhällsställning i detta klassmönster bestämdes av olika kriterier. Det som var mest centralt var framförallt arbete, ekonomiska ställningen och utbildning. Den största skillnaden mellan detta system och det gamla ståndssamhället var att medborgarna numera inte längre låstes till sina stånd. I klassamhället gick det att arbeta hårt för att nå en högre ställning i samhället.¹⁸

Hedenborg och Kvarnström beskriver att två huvudklasser tillkom i det kapitalistiska samhället. I den ena klassen räknades de som ägde och kontrollerade produktionsmedlen in, alltså borgare. Medan den andra klassen bestod av anställda som sålde sin arbetskraft mot lön. De som inte ingick i dessa klasser utgjorde en egen typ av mellangrupp, en småborgerlig klass. Den sistnämnda gruppen kunde både äga produktionsmedlen samtidigt som de själva deltog i produktionen. Dessa tre indelningar lägger grunden för en indelning av befolkningen i över-, medel- samt underklass.¹⁹

Sten Carlsson påpekar däremot det kritiska i att använda termen överklass, medelklass och underklass. Han menar att det är svårt att definiera vad dessa begrepp har för betydelse och därmed blir indelningen väldigt oklar.²⁰ Carlsson delar istället in befolkningen i tre sociala grupper, företagarna, tjänstemännen och arbetarna. Företagargruppen baseras på stor- och

¹⁷ Carlsson, Sten. *Yrken och samhällsgrupper – Den sociala omgrupperingen i Sverige efter 1866*. s. 9–10.

¹⁸ Hedenborg, Susanna & Kvarnström, Lars. *Det svenska samhället – Böndernas och arbetarnas tid 1720–2014*. 264–265.

¹⁹ Ibid. s. 264.

²⁰ Carlsson, Sten. *Yrken och samhällsgrupper – Den sociala omgrupperingen i Sverige efter 1866*. s. 17.

småföretagare samt bönder. I gruppen för tjänstemän finns det två tydliga kategorier, akademiker och övriga tjänstemän. Slutligen utgörs arbetargruppen av anställda inom jordbruk och industri.²¹

Den senare delen av 1800-talet präglades som sagt starkt av industrialismen och allt den medförde. Nya yrken inom bland annat telefon-, telegraf- och postbranschen var effekten av det svenska samhällets industriella förvandling, vilket satte krav på utbildning.²² Detta kom dock att skapa vissa frågetecken inom en del arbetskategorier gällande bestämmelser kring utbildning och kompetens. Inom exempelvis järnvägsväsendet blev det märkbart att riktlinjerna för anställningskraven var något diffusa. Vilket tydliggjorde att näringslivets krav ej tillgodosågs av den högre skolverksamheten. Ännu ett bekymmer med nya arbeten var att bestämma löns omfång i relation till arbetsbördan. Telegrafverket som från uppstartsåret 1881 lockat många högklassiga unga kvinnor, utgjorde ett exempel på detta. Kvinnorna lockades av att deras sociala tillhörighet och lön motsvarades av anställningen, dock var de ej beredda på det hårda arbete som medföljde. I vissa fall vågade däremot yrkets status tyngre än lönen då exempelvis många kvinnor sökte sig till familjer av samma samhällsklass för att arbeta som guvernant.²³

Kvinnans roll i samhället under 1800-talet var sedan långt tillbaka i tiden att ta hand om hemmet och uppfostra hennes barn.²⁴ Vid 1800-talets början var kvinnor hårt styrda och hade inga rättigheter. Hon fick inte ärva, var inte myndig, hade ingen rösträtt och fick inte äga egendom. Industrialismen och nya politiska uppfattningar kom under 1800-talets gång att långsamt förändra samhället. Kvinnor tog plats i arbetslivet och mot slutet av seklet hade många rättigheter vunnits.²⁵ Under 1800-talets slut och 1900-talets början kom en begynnelse av en aktiv kvinnorörelse att träda fram. Denna rörelse spelade en angelägen roll för den ökande jämställdheten mellan kvinnor och män. År 1921 åstadkom den konventionella egaliteten mellan könen i Sverige. Då upphörde mannens målsmansrätt och kvinnorna fick allmän rösträtt. Kvinnans roll började tas på allvar, både politiskt och arbetsmässigt. Dock skiljdes samhällsklasserna åt varandra när det gällde de politiska influenserna. Detta skapade

²¹ Carlsson, Sten. *Att byta samhällsklass – Ståndscirkulation och sociala omgrupperingar i det svenska samhället förr och nu*. s. 40–44.

²² Richardson, Gunnar. *Svensk utbildningshistoria – Skola och samhälle förr och nu*. s. 52.

²³ Richardson, Gunnar. *Kultur och klasskamp – Ideologiska och sociala motsättningar i svensk skol- och kulturpolitik under 1880*. s. 9.

²⁴ Nordström, Marie. *Pojkskola, flickskola, samskola – Samundervisningens utveckling i Sverige 1866–1962*. s. 11.

²⁵ *Ibid.* s. 2–3.

hierarkiskt sammanhållning hos kvinnorna som kom att sätta sin prägel hos de olika kvinnoföreningar som successivt bildades.²⁶

Flickskoleverksamheten i Sverige

Richardson berättar att flickskolan introducerades och växte fram under 1800-talet som en komplettering till statens läroverk.²⁷ Tidigare hade utbildning för flickor varit något för samhällets mest exklusiva kretsar. I takt med att privata flickskolor slog upp sina portar under det tidiga 1800-talet ändrades det. Familjer med pengar nog att betala en guvernant för privatundervisning blev därmed inte de enda att erbjuda sina döttrar en högre utbildning. Resultatet blev alltså att allt fler flickor fick chans att utbilda sig på en högre nivå än folkskolan.²⁸ Drivkraften bakom flickskolans uppkomst och utveckling berodde främst på de borgerliga familjernas intresse. De ansåg inte att folkskolans utbildning eller miljö var tillräcklig för sina döttrar.²⁹

Schånberg beskriver att utbildningen främst skulle se till hemmets behov för att kvinnan skulle vara beredd på det kommande livet som hemmets kärnpunkt. Flickorna fick på så sätt en annan variant av utbildning än den traditionella bildningen för pojkar. De undervisades för att bli goda husmödrar och för att lära sig ta hand om hemmet medan pojkarna utbildades till att bli goda samhällsmedborgare. I och med att det fanns annat kunskapsideal för flickor, samt att de flesta lärare var kvinnor medförde det att flickskolorna blev en mycket feminiserad miljö. I flera avseenden blev pedagogiken på flickskolorna mer progressiv och nyttobetonad än vid de statliga pojkläroverken. Deras inriktning låg mer åt det klassiska bildningsidealet. Språkundervisningen stod till exempel mer i fokus än i flickskolorna, där det var språkets praktiska funktion som betonades.³⁰ Richardsson lyfter fram att denna utbildningsförändring ändå på ett vis förde kvinnans bildning ett steg närmare den manliga motsvarigheten. Det avstånd som fanns mellan kvinnligt och manligt minskade därför, om så endast föga. Detta trots att motivet bara var ett försök till att svara på samhällets ändrade förhållanden.³¹

En ytterligare anledning till att intresset för flickors utbildning växte sig större under 1800-talet berodde dessutom på de utvecklade möjligheterna för kvinnor att försörja sig själva

²⁶ Hedenborg, Susanna & Kvarnström, Lars. *Det svenska samhället – Böndernas och arbetarnas tid 1720–2014*. s. 204–205.

²⁷ Richardson, Gunnar. *Svensk utbildningshistoria – Skola och samhälle förr och nu*. s. 75.

²⁸ Ibid. s. 76.

²⁹ Ibid. s. 78.

³⁰ Schånberg, Ingela. *De dubbla budskapen – Kvinnors bildning och utbildning i Sverige under 1800- och 1900-talen*. s. 43–44.

³¹ Richardson, Gunnar. *Kultur och klasskamp – Ideologiska och sociala motsättningar i svensk skol- och kulturpolitik under 1880*. s. 227.

genom arbete.³² Att det fanns en stor andel ogifta kvinnor var ett faktum vilket även innebar att de behövde skapa en egen ekonomisk grund.³³ Trots att arbetsmarknaden var väldigt mansdominerad växte ändå intresset för den kvinnliga arbetskraften. Kvinnor utgjorde en billigare arbetskraft eftersom lönen var betydligt lägre än männens.³⁴ Däremot började det svenska samhällets näringsliv att ställa vissa krav på sina anställda gällande kompetens och kunskap under 1900-talets början. En normalskolekompetens infördes 1909 för att visas upp som bevis på avslutad grundutbildning. Denna gav kvinnorna en möjlighet, att inom den offentliga och privata sektorn, kunna ägna sig åt vidare studier och arbete. De behövde alltså utbildning som kunde ge dem möjlighet till egen försörjning.³⁵

Hedenborg och Kvarnström beskriver att flickors utbildning, till skillnad från läroverken, bekostades och verkliggjordes tack vare elevavgifter men även pengar från bland annat sparbanker och brännvinsbolag.³⁶ Elevavgifterna utgjorde den större delen av finansieringen och Gunnar Richardson berättar att dessa kunde variera både inom och mellan skolor. Trots att flickskolorna under slutet av 1800-talet fått statligt bidrag räckte inte detta för att täcka kostnader, vilket motiverade årliga avgifter från de studerande. Vanligast var att kostnaden låg på 100–200 kronor per år, men den kunde ändå variera från lägst 30 kronor till högst 300. Att flickskolor kunde vara avgiftsfria var sällsynt, men det fanns ändå några som klarade att driva utbildningen utan elevavgifter.³⁷ Richardson påpekar att det fanns ett intresse för ökat statsbidrag och att motiveringen till detta bland annat anknöts till klassaspekten. Större ekonomiskt bidrag skulle innebära att fler kunde låta sina döttrar få en adekvat utbildning. Dock replikerades detta med att folkskolan fanns för dem som inte hade råd med elementarläroverkens elevavgifter.³⁸

Linköpings elementarläroverk för flickor

Linköpings Elementarläroverk för flickor invigdes 1 april år 1868. Grundaren till skolan var en man vid namn biskop Bring. Detta grundande skedde på privat handlingskraft.³⁹ Skolan bestod till en början bara av hyrda lokaler. Dessa lokaler användes fram till år 1883 då skolan

³² Richardson, Gunnar. *Svensk utbildningshistoria – Skola och samhälle förr och nu*. s. 77.

³³ Schånberg, Ingela. *De dubbla budskapen – Kvinnors bildning och utbildning i Sverige under 1800- och 1900-talen*. s. 34.

³⁴ Ibid. s. 35.

³⁵ Ibid. s. 95.

³⁶ Hedenborg, Susanna & Kvarnström, Lars. *Det svenska samhället – Böndernas och arbetarnas tid 1720–2014*. s. 327–328.

³⁷ Richardson, Gunnar. *Kultur och klasskamp – Ideologiska och sociala motsättningar i svensk skol- och kulturpolitik under 1880*. s. 223.

³⁸ Ibid. s. 224.

³⁹ Sandström, Inga-Lisa. *Linköpings flickskola – Några glimtar ur en skolas öden*. s. 6.

fick sin egna byggnad vid klostergatan.⁴⁰ Skolans principaler, som pådrev detta, var biskop Bring, domprosten Linder och apotekaren Wigander.⁴¹ I skolan förekom fem klasser. Dessa klasser skulle få i sin tvååriga undervisning färdighets- och orienteringsämnen. Det låg även ett intresse hos flickskolan att arrangera skolresor med eleverna. Till en början var utflykterna endast i Sverige, men på senare år kunde de även resa utomlands.⁴²

Ur en ekonomisk synvinkel har skolans väg varit nästintill som en bergochdalbana. När skolan först öppnades berättar rektor Sandström att in- samt utgifter ej var allt för stora. Tillsammans var de två lärarinnornas löner samt hyran för lokal det som kostade mest för skolan. Detta märktes även då möblemang och undervisningsmaterial var knapert. De utgifter som fanns täcktes med hjälp av de årliga elevavgifterna på 100 riksdaler. Till en början var det få studerande elever och detta innebar att skolans budget var stram. Efter några år hade dock elevantalet växt till sig, vilket medförde en större inkomst som skolan på så sätt kunde spendera på utbildning och material.⁴³

Ett statsbidrag på 1500 kronor från och med 1880-talet som under 1890-talet kom att höjas till 2000 erhöll skolan. Denna inkomst kompletterade elevavgifterna som då varierade beroende på vilken klass eleven gick i. Cirka 100 stycken elever var inskrivna. Den lägsta årsavgiften låg på 80 kronor och den högsta på 180, men skolan kämpade ändå med budgeteringen. Detta resulterade bland annat i lägre lärarlöner och inget inköp av läromedel.⁴⁴

I takt med att elevantalet började växa och att utgifterna för undervisningen knappt kunde täckas blev det svårt att hålla flickskolan vid liv. Det privata skolföretaget började nå sitt slut. År 1903 tog Linköpings stad över flickskolan. Då tillkom inte bara skolans resurser, utan även de skulder den då var försatt i.⁴⁵ Vändningen för skolans ekonomi kom tack vare att staden tog över och började driva verksamheten. Lärarnas lön kunde där med läggas på en rimlig nivå och allt fler elever fick studera på skolan utan att betala någon årsavgift. Det blev märkbart att Elsa Brändströms flickskola fick en stabilare grund under 1900-talets början. Detta främst då undervisnings- och inredningsmaterial kunde köpas in i större grad. Många elever och föräldrar skänkte även gåvor till skolan som bland annat kunde användas i undervisningen.⁴⁶ År 1963 fick den namnet Elsa Brändströms skola efter sin berömda elev.

⁴⁰ Claesson, Carl Erik & Lindahl, Anders (biträdande). *Linköping idag och i det förgångna*. s. 225.

⁴¹ Sandström, Inga-Lisa. *Linköpings flickskola – Några glimtar ur en skolas öden*. s. 10.

⁴² Claesson, Carl Erik & Lindahl, Anders (biträdande). *Linköping idag och i det förgångna*. s. 226–228.

⁴³ Sandström, Inga-Lisa. *Linköpings flickskola – Några glimtar ur en skolas öden*. s. 7.

⁴⁴ *Ibid.* s. 12–13.

⁴⁵ *Ibid.* s. 17.

⁴⁶ *Ibid.* s. 20–21.

Elsa Brändström är känd som ”Sibiriens ängel” för sina insatser som krigssjuksköterska under första världskriget.⁴⁷

⁴⁷ Claesson, Carl Erik & Lindahl, Anders (biträdande). *Linköping idag och i det förgångna*. s. 228.

Resultat

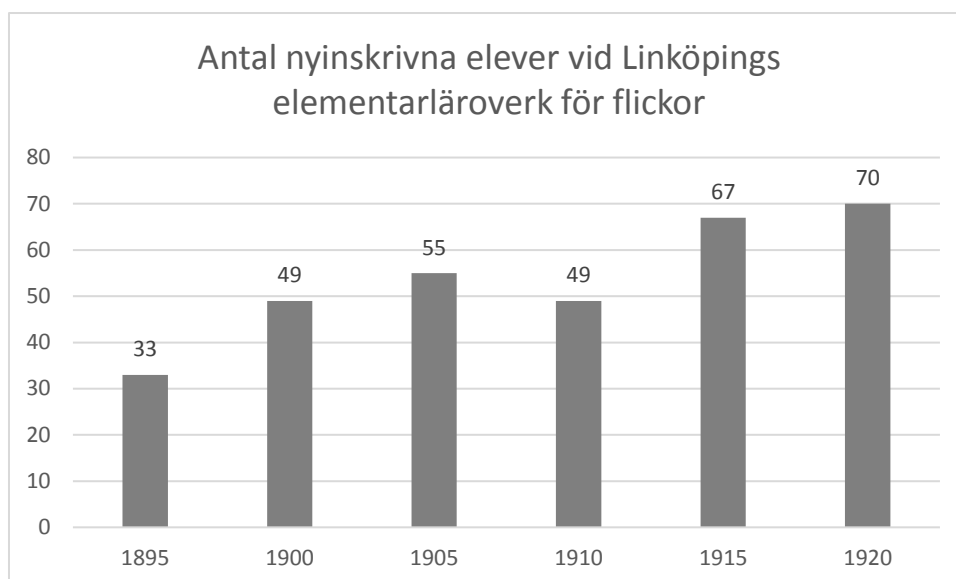
Elsa Brändströms flickskola var som många andra flickskolor som startades under denna tidsepok, ett svar på en högre efterfrågan på högre utbildning för flickor. Framförallt kom denna efterfrågan från familjer ur medel- och högre socioekonomiska grupper. Däremot fanns en avsaknad av exempelvis bondefamiljer och deras döttrar. De tyckte inte den statliga folkskolan erbjöd en tillräckligt bra utbildning. I de flesta av dessa flickskolor blev utbildningen, åtminstone i början, en utbildning till goda hemmafruar. Lärarna var, allt som oftast, kvinnor och i jämförelse med motsvarande utbildning för pojkar var inriktningen något annorlunda som redan tidigare har beskrivits. Precis som många andra privata flickskolor brottades Elsa Brändströms flickskola med ekonomiska problem. Terminsavgifter och statliga bidrag räckte inte till för att finansiera såväl undervisningsmaterial som lärarlöner. För Elsa Brändströms flickskola kom den stora ekonomiska vändningen när Linköpings stad tog över driften. Detta innebar en ekonomisk trygghet för skolan och upparbetade lån kunde lösas.

Presentationen nedan redovisar de socioekonomiska grupper som elevernas fäders yrken tillhörde. Detta visas upp via stapeldiagram. Utefter att varje årtal i diagrammen har redovisats kommer en sammanfattning, detta för att redogöra skillnaderna i de yrken som presenterades i elevmatriklarna. I bifogade diagram går det att mäta antalet nyinskrivna elever och jämföra detta material med den yrkesrepresentation som elevernas fäder hade. Genom att skåda mättillfällena enskilt kan också en jämförelse göras och på så sätt en utveckling skådas.

Undersökningsomfång

Perioden studien sträcker sig över är, som tidigare nämnts, mellan år 1895–1920. Inom tidsspannet granskar undersökningen vart femte år från och med 1895 för att ge en såpass korrekt bild som möjligt. I stapeldiagrammen nedan redovisas därmed antalet nyinskrivna elever för varje år. Undersökningen har behandlat information rörande totalt 323 stycken elever som nedan tydliggörs i ett av dessa diagram:

Figur 1: Antal nyinskrivna elever vid Linköpings elementarläroverk för flickor.

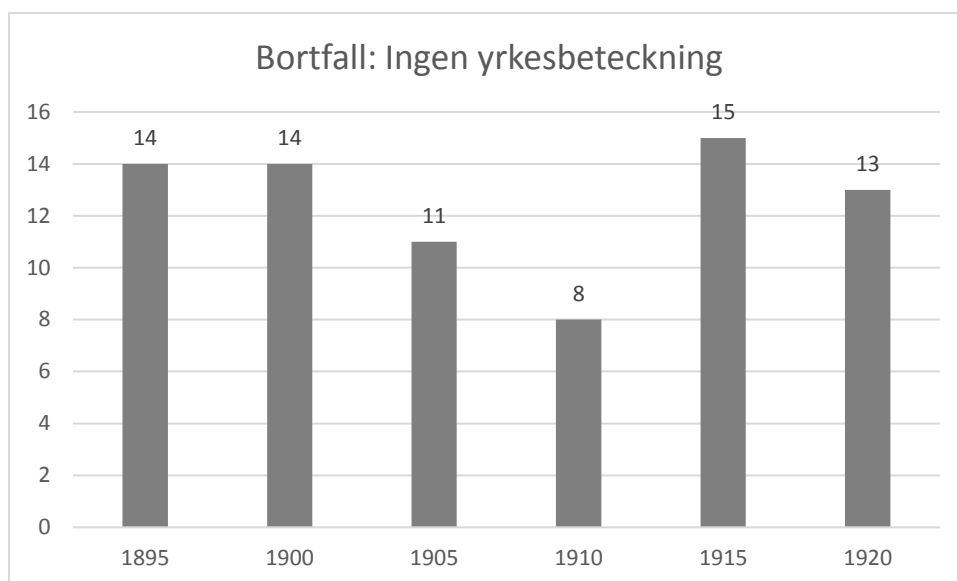

Källa: Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker för Linköpings elementarläroverk för flickor.

Vid granskning av diagrammet blir det tydligt att elevantalet gällande nya inskrivningar ökade från 33 elever 1895 till 70 elever 1920. Under 1900–1910 märks det däremot att elevantalet till viss del stannade av och endast varierade med 6 elever. Antalet nyinskrivna elever växlade alltså från 49 stycken, till 55, för att sedan återigen minska till 49. En möjlig förklaring på detta skulle kunna vara att övergången från privat verksamhet till stadsövertagande blev en påverkansfaktor. Flickskolans ekonomi dalade som sagt i slutet av den privata verksamhetstiden och efter att staden tog över 1903, är det möjligt att det dröjde innan den ekonomiska grunden var säkrad. Dessutom är det möjligt att ökningen i antal nyinskrivna elever mellan 1910–1915 hänger samman med stadens övertagande av skolan. Då kunde allt fler elever slippa undan den årliga avgiften vilket motiverar ökningen i diagrammet.

I elevmatriklarna, in- samt utskrivningsböckerna framgick allt som oftast elevens målsmans yrke. Dock fanns det flickor vars förälder benämndes som ”fru”, ”änkefru”, ”fröken”, ”friherrinna”, ”herr”, ”greve” eller ingenting alls. På grund av detta uteslöts dessa elever från denna undersökning. Studien syftar, som sagt, till att granska vilka klasstillhörigheter eleverna på Elsa Brändströms flickskola hade utifrån faderns yrke som i dessa fall inte gick att fastställa. Därför minskar antalet flickor i undersökningen från 323 till 248. 75 stycken flickor, cirka 23% av de nyinskrivna eleverna, räknas alltså som bortfall och nedan redogör en tabell för hur många elever som utesluts per år.

Figur 2: Flickor med målsman utan yrkesbeteckning.

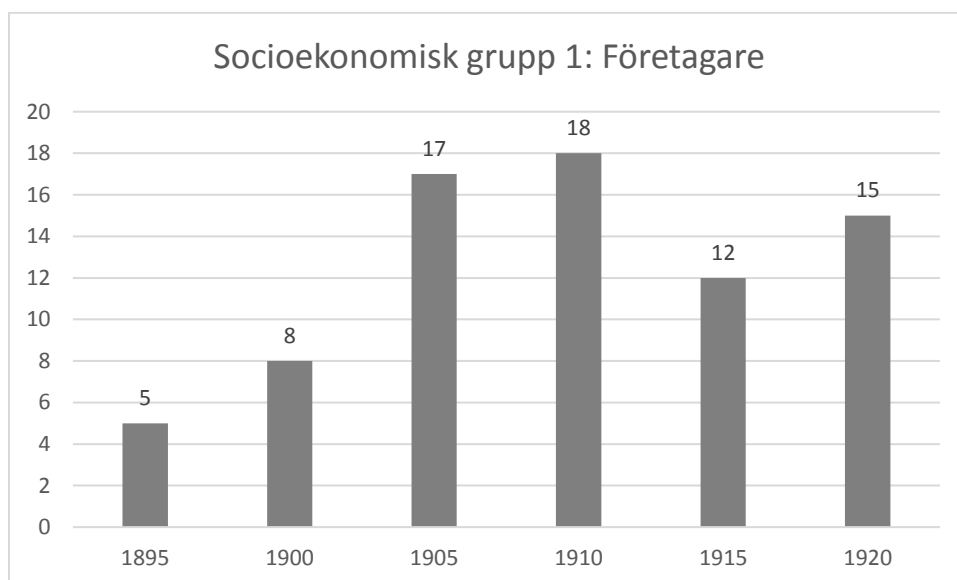

Källa: Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker för Linköpings elementarläroverk för flickor.

Socioekonomisk grupp 1

Företagare med SEI-koder mellan 76–87 bildar den första socioekonomiska gruppen i undersökningen. Yrken tillhörande denna kategori är exempelvis fabrikkör, godsägare samt handlare et cetera. Nedan redovisas antalet nyinskrivna elever, tillhörande socioekonomisk grupp ett, under tidsperioden 1895–1920.

Figur 3: Socioekonomisk grupp 1: Företagare

Källa: Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker för Linköpings elementarläroverk för flickor.

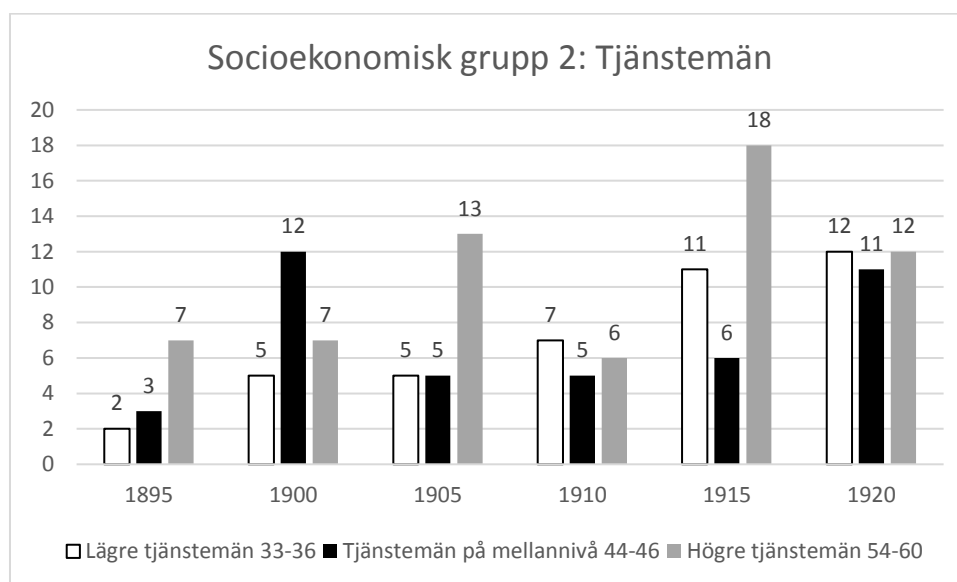
År 1885 bestod endast fem flickor från socioekonomisk grupp ett. På 1900-talet steg siffran en aning då antalet var åtta flickor. Siffran steg sedan till antalet sju inskrivna flickor från

denna grupp år 1905. 1910 steg den lite ytterligare till antalet arton. Vidare år 1915 sjönk siffran till endast tolv inskrivna flickor. 1920 höjdes antalet i ringa mängd till femton inskrivna flickor från denna socioekonomiska grupp.

Socioekonomisk grupp 2

Den socioekonomiska grupp nummer två tillhör lägre tjänstemän, tjänstemän på mellannivå och högre tjänstemän. Denna grupp representerar SEI-koderna 33–36, 44–46 och 54–60. I lägre tjänstemän ingick exempelvis yrken som fanjunkare samt föreståndare med flera. De yrken som tillhörde tjänstemän på mellannivå var bland annat bankkassör samt byggmästare. Direktör och doktor är exempel som ingick i gruppen högre tjänstemän. Diagrammet nedan indikerar antalet nyinskrivna flickor mellan 1895–1920, på Elsa Brändströms flickskola tillhörande socioekonomisk grupp två.

Figur 4: Socioekonomisk grupp 2: Tjänstemän

Källa: Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker för Linköpings elementarläroverk för flickor.

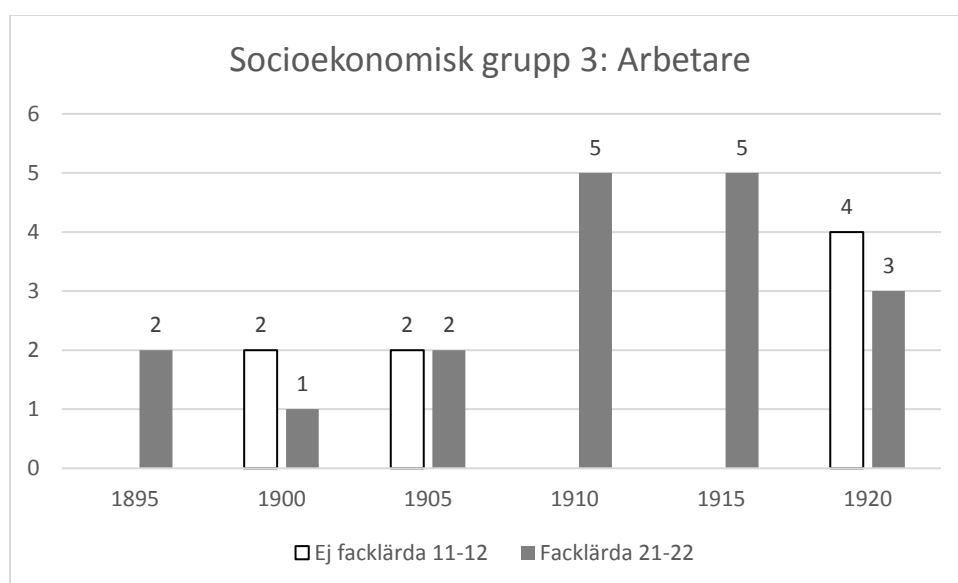
År 1895 skrevs tolv flickor in tillhörande socioekonomisk grupp två och antalet var då högst för flickorna vars fäder var bland de högre tjänstemännen. År 1900 höjdes siffran, då antalet inskrivna flickor i denna grupp var tjugofyra. Majoriteten av fädernas yrken tillhörde tjänstemän på mellannivå. År 1905 var antalet inskrivna flickor tjugotre och majoriteten låg hos de högre tjänstemännen. På 1910-talet sjönk siffran till endast arton inskrivna flickor i denna socioekonomiska grupp. Här var majoriteten av fädernas yrke hos de lägre tjänstemännen. År 1915 höjdes antalet till hela trettiofem inskrivna flickor och de högre tjänstemännen hade återigen majoritet. Slutligen förändrades inget i antalet flickor år 1920,

siffran stod alltså på trettiofem flickor. Däremot var det lika många från de lägre som de högre tjänstemännen.

Socioekonomisk grupp 3

Socioekonomisk grupp tre tillhör de ej facklärdade och facklärdade arbetare. Koderna för denna grupp representerar SEI-koden 11–12 och 21–22. De yrken som inkluderas i ej facklärdade arbetare är bland annat byggare samt hovslagare. Snickare och tågmästare är exempel på yrken som tillhörde facklärdade arbetare. Stapeldiagrammet nedan redovisar andelen inskrivna flickor tillhörande socioekonomisk grupp tre.

Figur 5: Socioekonomisk grupp 3: Arbetare

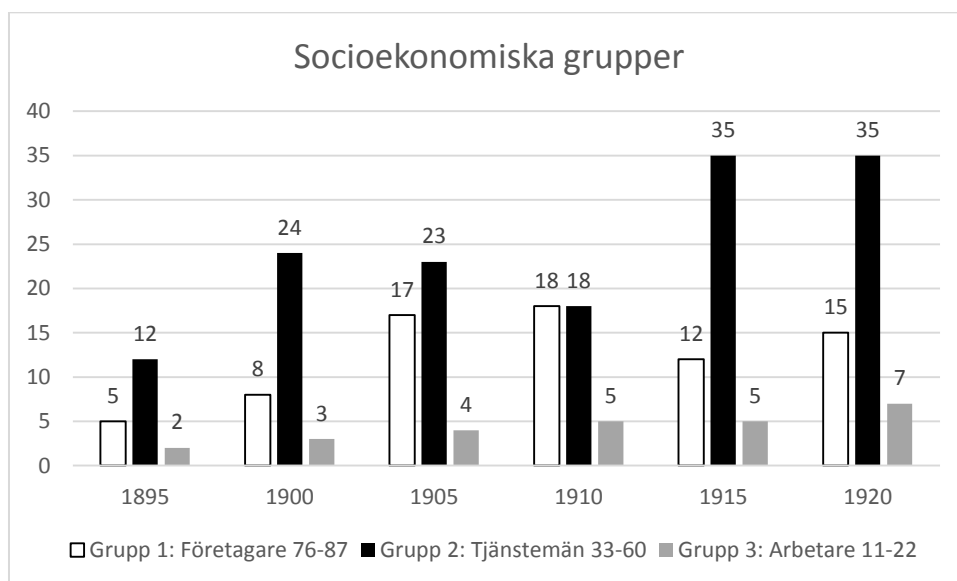
Källa: Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker för Linköpings elementarläroverk för flickor.

År 1895 var det endast två av de nyinskrivna eleverna på Elsa Brändströms flickskola som tillhörde den tredje socioekonomiska gruppen. Detta ändrades till år 1900 då antalet representanter från denna grupp steg med ytterligare en elev. Då var det dessutom två fäder som ej var facklärdade och en facklärd. Samma tillökning i antal skedde år 1905 då antalet nyinskrivna elever tillhörande socioekonomisk grupp tre landade på fyra, varav hälften av målsmännen var facklärdade och hälften ej. 1910 och 1915 låg antalet elever från denna grupp på fem av vilka alla var hade facklärdade fäder. Slutligen ökade elevantalet till sju stycken elever som representerade socioekonomisk grupp tre på Elsa Brändströms flickskola. Tre stycken av målsmännen var facklärdade och fyra var icke facklärdade.

Utvecklingen i procentuell jämförelse

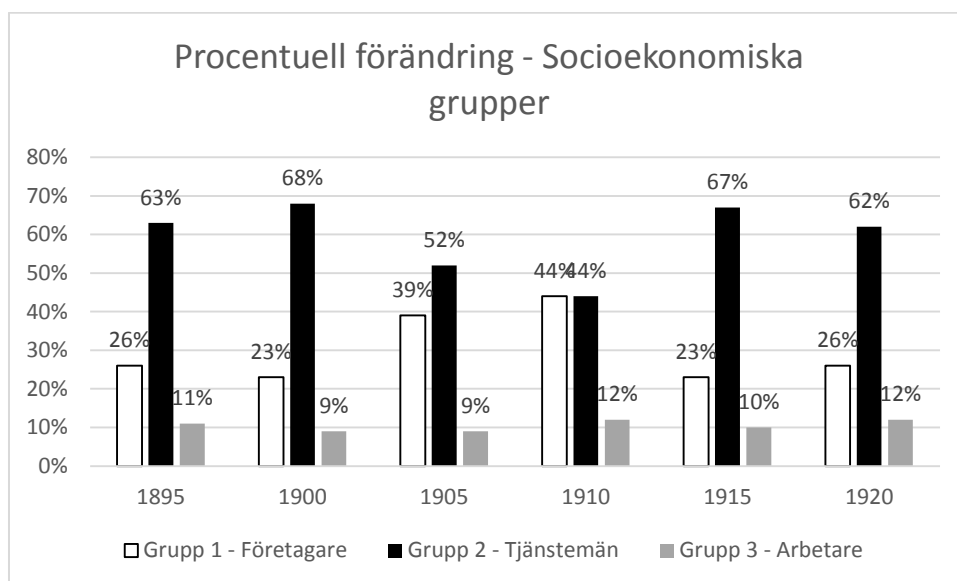
Nedan redovisas de tre socioekonomiska grupperna tillsammans i ett stapeldiagram som redovisar den procentuella förändringen. Detta för att kunna ge en tydlig bild av utvecklingen gällande klassrepresentationen över tid.

Figur 6: Socioekonomiska grupper.

Källa: Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker för Linköpings elementarläroverk för flickor.

Figur 7: Procentuell förändring – Socioekonomiska grupper

Källa: Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker för Linköpings elementarläroverk för flickor.

När det gäller första socioekonomiska gruppen, företagare, har den en relativt liten andel av elevantalet de två första mättillfällena för att sedan stiga. Under år 1895 hade gruppen som lägst antal inskrivna elever, då fem stycken. Detta utgjorde 26 procent av alla elever från det året. Som högst fanns det arton elever år 1910, vilka utgjorde totalt 23 procent av alla elever.

I grupp två, tjänstemännen, går det att se en trend uppåt från tolv elever år 1895 som lägst. Dessa elever svarade för 63 procent. Som högst låg antalet elever på 67 procent, med 35 elever år 1915 och 1920. Det enda svårförklarliga mättillfället var år 1900 då antalet nyinskrivna elever låg på 68 procent, som sedan sjönk till 23 elever år 1905, vilket motsvarade 52 procent. År 1910 sjönk siffran ytterligare till endast arton elever. Dessa elever svarade för 44 procent av antalet elever från detta år.

Den tredje gruppen, arbetare, var den grupp som hade den minsta representationen av samtliga mätta grupper. År 1895 fanns endast två nyinskrivna elever, som motsvarade elva procent, från denna grupp. Siffran höjdes sedan med en elev per mättillfälle från 1900 fram till 1910. År 1915 stod siffran kvar på fem elever, för att sedan höjas sista året av mättillfället till sju nyinskrivna elever. Sista året utgjorde denna grupp endast tolv procent av hela antalet elever.

Diskussion

Undersökningen har avsett att behandla Elsa Brändströms flickskolas klassrepresentation. Företrädde alla samhällets socioekonomiska grupper eller fanns det någon klass som uteslöts? Går det utläsa någon förändring, i form av ökning eller minskning, gällande elevernas sociala bakgrund? I denna slutliga diskussion besvaras dessa frågor genom att de statistiska diagram som gjorts jämförs med tidigare forskning som berör flickskoleväsendet. Redovisningen syftar till att ge en procentuell översikt över klassrepresentationens förändring mellan 1895–1920. Mot bakgrund av det relativt låga antalet elever får också små förändringar i antalet elever stora procentuella förändringar.

Som tidigare nämnts utesluter studiens slutsatser de elever vars förmyndare ej hade någon specifik yrkestitel, genom att placera dem i en grupp för sig, ”ingen yrkeskategori”. Detta påverkar undersökningens resultat till viss del då dessa elever utgjorde cirka 23% av de nyinskrivna eleverna. Hade dessa flickor kunnat placeras i någon av de tre socioekonomiska grupperna skulle det vara möjligt att resultatet skiftat något.

Redan initialt är det märkbart att flickskolor i allmänhet, lockade elever från de högre samhällsskikten. Dels på grund av de årliga elevavgifterna som för en del familjer var omöjliga att ha råd med, dels för att det fanns en efterfrågan från grupper med hög social bakgrund avseende en bättre utbildning än den staten kunde erbjuda. För att jämföra denna bild som tidigare forskning gett av flickskoleväsendet kan figur 6 och 7 användas. Med utgångspunkt i SCB:s socioekonomiska kategorisering i kombination med redovisade diagram, blir det tydligt att de tre sociala grupperna fanns representerade på Elsa Brändströms flickskola i Linköping. Flickskolans mål, att förbereda flickorna för sin kommande roll som fru samt mor, intresserade alltså familjer från både företagare-, tjänstemän- och arbetargruppen.

Inga sociala bakgrunder uteslöts på Elsa Brändströms flickskola i Linköping. Däremot blir det påtagligt att Linköping flickskola till största del lockade familjer från medelklass och uppåt. Detta stämmer överens med Gunnar Richardssons forskning om att flickskolor i allmänhet lyftes av de högre klasserna i samhället. På Elsa Brändströmsskolan är det tydligt att gruppen ”tjänstemän” har högsta antalet nyinskrivna elever. Förklaringar till denna grupps utveckling skulle kunna vara att dessa familjer strävade efter en adekvat utbildning för sina döttrar. I den socioekonomiska gruppen ”arbetare” som är uppdelad i facklärd respektive ej facklärd visar studien att de utgör den klart minsta delen av skolans nyinskrivna elever. Detta är då den

grupp som av ekonomiska skäl rimligen borde svårast skicka sina döttrar till en skola som tar ut terminsavgifter. Det är mycket möjligt att terminsavgifterna spelade en betydelsefull roll gällande rekryteringen från speciellt facklärd/ej facklärd. Mellan 1910–1920 var arbetargruppen som störst till antalet nyinskrivna elever. Detta kan möjligtvis kopplas samman med att Linköpings stad övertog skolan. Fler elever fick möjlighet att studera där utan att betala terminsavgift. Detta övertagande kan dock inte med säkerhet sägas ha haft någon större effekt på rekryteringen från denna minst bemedlade grupp, alltså arbetarna.

Gällande klassrepresentationens förändring och utveckling under mätperioden står ”Företagare” och ”Tjänstemän” för den största andelen nyinskrivna elever vid skolan.

Utvecklingen för socioekonomisk grupp 1 ”företagare” ligger under mätperioden på en andel mellan 23 procent som lägst och som högst 44 procent. Genom att läsa av resultatet i figur 7 blir det tydligt att grupp 1 ligger på en varierad nivå som både ökar och minskar. Andelen nyinskrivna elever ökade procentuellt i mitten av tidsperioden, för att sedan, i slutet återgå till ungefär samma nivå som de två första mättillfällena innan. Vid granskning av grupp 2 är det märkbart att tjänstemännen har en dominerande roll i klassrepresentationen på skolan.

Gruppens procentuella nivå har gått från högst 68 procent, år 1900, till som lägst 44 procent, år 1910. 1915 och 1920 har däremot gruppen återigen stigit till ungefär samma nivå som i början av mätperioden. Slutligen har grupp tre en mer stabil procentuell nivå i jämförelse med de andra socioekonomiska kategorierna. Den håller dock en låg procent men på ett ungefärligt konstant läge och har endast pendlat mellan 9 och 12 procent under tidsperioden.

På skolan, år 1895, 1900, 1915 samt 1920, syntes en liknande procentuell fördelning mellan grupperna. Däremot skedde den stora förändringen åren mellan dessa, alltså 1905 till 1910. I och med att tjänstemännen sjönk procentuellt och företagarna steg, hamnade de på en jämnare nivå i jämförelse med varandra. Emellertid höll sig arbetarna kvar på liknande procentuella nivå som innan. Slutsatsen som kan dras av detta är att det inte skedde någon större utveckling gällande klassrepresentationen på Elsa Brändströms flickskola i Linköping, med undantag för år 1910 samt 1915.

Sammanfattning

Denna studie undersöker socioekonomiska representationen hos elever från Linköpings elementarläroverk för flickor, Elsa Brändströmsskolan. Tidsperioden uppsatsen granskar är vart femte år mellan 1895 till 1920. För att kunna besvara syftet, har elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker hämtats från Linköpings stadsarkiv. Dessa redogörelseböcker redovisar bland annat elevernas fäders yrken, vilket har legat till grund för de statistiska diagram som gjorts. Det resultat som redovisas i uppsatsen är att alla samhällsgrupper, företagare, tjänstemän samt arbetare, fanns representerade på skolan. Det innebär även att ingen uteslöts. Däremot blev det tydligt att tjänstemännen utgjorde en majoritet av antalet nyinskrivna flickor under perioden. Rent procentuellt gick det inte att utläsa någon särskild utveckling, förutom en förändring mellan år 1910 till 1915.

Referenser

Otryckta källor – Linköpings stadsarkiv

Elsa Brändströmsskolan. Elevmatriklar, in- samt utskrivningsböcker över Elementarläroverket för flickor i Linköping 1895–1920. Volym D I Elevmatriklar.

Litteratur

Carlsson, Sten. *Att byta samhällsklass – Ståndscirkulation och sociala omgrupperingar i det svenska samhället förr och nu*. Stockholm: Sveriges Radios förlag, 1971.

Carlsson, Sten. *Yrken och samhällsgrupper - Den sociala omgrupperingen i Sverige efter 1866*. Stockholm: Almqvist och Wiksell förlag AB, 1968.

Claesson, Carl Erik & Lindahl, Anders (biträdande). *Linköping idag och i det förgångna*. Linköping: AB Östgöta Correspondenten, 1965.

Florén, Anders, 2006. Metod och teori (s.47–67). I: Ågren, Henrik (red.). *Historiska undersökningar - Grunder i historisk, metod och framställningssätt*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Florin, Christina & Johansson, Ulla. *"Där de härliga lagrarna gro..." - Kultur, klass och kön i det svenska läroverket 1850–1914*. Kristianstad: Kristianstads boktryckeri AB, 1993.

Hedenborg, Susanna & Kvarnström, Lars. *Det svenska samhället – Böndernas och arbetarnas tid 1720–2014*. 5.uppl. Lund: Studentlitteratur, 2015.

Nordström, Marie, 1987. Samhällsbakgrund, arbetsmarknad och yrken (s.11–20) I:

Nordström, Marie, Odén, Birgitta & Rystad, Göran (red.). *Pojkskola, flickskola, samskola – Samundervisningens utveckling i Sverige 1866-1962*. Lund: Lund University Press.

Richardson, Gunnar. *Kulturkamp och klasskamp – Ideologiska och sociala motsättningar i svensk skol- och kulturpolitik under 1880-talet*. Stockholm: Bonniers, 1963.

Richardson, Gunnar. *Svensk utbildningshistoria – Skola och samhälle förr och nu*. 7.rev.uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2004.

Sandström, Inga-Lisa. *Linköpings flickskola – Några glimtar ur en skolas öden*. 1967.

Schångberg, Ingela. *De dubbla budskapen – Kvinnors bildning och utbildning i Sverige under 1800- och 1900-talen*. Lund: Studentlitteratur AB, 2004.

Internet

Lindström, Sophia. *Flickorna på Valhalla – En studie av social rekrytering rörande eleverna vid Elementarläroverket för flickor i Falun under perioden 1875–1948*. Examensarbete, Högskolan Dalarna, 2013.

Fastbom, Lennart. Statistiska Centralbyrån. MIS 1982:4. Socioekonomisk indelning (SEI), 1982.

https://www.scb.se/statistik/_publikationer/OV9999_1982A01_BR_X11%C3%96P8204.pdf,

(Hämtad: 2017-11-14).

Fastbom, Lennart. Statistiska Centralbyrån. SEI, yrkesförteckning version MIS 1982:4 (xls),

1982. [https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/socioekonomisk-](https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/socioekonomisk-indelning-sei/)

[indelning-sei/](https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/socioekonomisk-indelning-sei/), (Hämtad: 2017-11-13).